

Neem thuisonderwijs op in de wet

Reactie Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs (NVvTO) na uitspraak Hoge Raad 21 april 2026

DE NEDERLANDSE VERENIGING VOOR THUISONDERWIJS (NVVTO) ROEPT DE WETGEVER OP: NEEM VERANTWOORDELIJKHEID EN ZORG VOOR EEN HELDERE WETTELIJKE REGELING VOOR THUISONDERWIJS.

Op 21 april jl. heeft de Hoge Raad het toetsingskader voor de leerplichtvrijstelling op grond van richtingbezwaar uitgelegd en aangescherpt.¹ Daarbij stelt de Hoge Raad dat het recht op onderwijs, zoals gewaarborgd in onder meer het EVRM, grenzen stelt aan de ruimte voor vrijstelling.² Uitgangspunt van de Hoge Raad is dat de Staat nu niet kan voldoen aan haar taak om te garanderen dat kinderen onderwijs krijgen en dat het onderwijssysteem effectief is. In een pluriforme samenleving is ruimte nodig voor verschillende onderwijsvormen waar maatwerk mogelijk is. Thuisonderwijs is daar een bestaande en volwaardige variant van, die vraagt om duidelijke wettelijke verankering (lees meer over thuisonderwijs op pagina 3).

Dat de schoen al langer wringt, leest u in dit schrijven. De Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs vraagt de wetgever al 25 jaar om thuisonderwijs te regelen in de wet en stelt dan ook in reactie op de uitspraak van de Hoge Raad:

Het is tijd voor duidelijke politieke keuzes:

- wettelijke erkenning van thuisonderwijs;
- een passend en proportioneel toezichtkader; en
- daarmee borging van zowel het recht op onderwijs als de vrijheid van onderwijs.

Samengevat

- Thuisonderwijs is een vorm van maatwerk en in de praktijk een effectieve onderwijsvorm.
- Met deze uitspraak van de Hoge Raad gaan we van het eerbiedigen en actief vormgeven van onderwijs (naar bedoeling van de wetgever), naar het slechts respecteren van de levensbeschouwing; een veel passievere invulling van het recht van ouders. Hiermee gaat de rechtsprekende macht teveel op de stoel van de wetgever zitten.
- Eerdere signalen van o.a. het Openbaar Ministerie en de Onderwijsraad laten zien dat het huidige systeem niet houdbaar is i.v.m. rechtsongelijkheid, rechtsonzekerheid en spanning met de levensbeschouwelijke neutraliteit van de Staat.
- De uitspraak van de Hoge Raad geeft weer waar de schoen ook knelt: de Staat heeft geen zicht op het recht op onderwijs van deze kinderen.
- De Hoge Raad wijst op de positieve verplichting van de Staat tot een effectief onderwijssysteem.
- Laat kinderen en gezinnen die maatwerk nodig hebben niet de dupe worden van tekortkomingen in het huidige systeem.
- De wetgever laat al jaren na om thuisonderwijs wettelijk te regelen, ondanks herhaalde signalen uit rechtspraak, beleid en praktijk.
- De NVvTO roept op tot het opnemen van thuisonderwijs in de wet, met passend toezicht.

¹ Hoge Raad 21 april 2026, ECLI:NL:HR:2026:658.

² Artikel 2 - Recht op onderwijs (Eerste Protocol bij het EVRM)

‘Niemand mag het recht op onderwijs worden onttrokken. Bij de uitoefening van alle functies die de Staat in verband met de opvoeding en het onderwijs op zich neemt, eerbiedigt de Staat het recht van ouders om zich van die opvoeding en van dat onderwijs te verzekeren, die overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en filosofische overtuigingen.’

De Hoge Raad bevindt zich in een lastige positie

In de uitspraak verwijst de Hoge Raad naar de 'positieve verplichting' van de Staat om te garanderen dat kinderen onderwijs krijgen en dat het onderwijssysteem effectief is. In het huidige stelsel koppelt de Hoge Raad dat aan handhaving van de Leerplichtwet, zo nodig met strafrechtelijke middelen, om te voorkomen dat een kind verstoken raakt van onderwijs. Daarmee stelt de Hoge Raad iets aan de kaak: het ontbreken van toezicht op kinderen met een vrijstelling. De Staat kan op dit moment niet garanderen dat zij voldoet aan haar verplichting om te waarborgen dat deze kinderen daadwerkelijk kwalitatief goed onderwijs ontvangen. Op dit moment ontbreekt toezicht op kinderen met een vrijstelling en is thuisonderwijs ook niet geregeld in de wet. De Hoge Raad geeft hiermee een signaal af: [de Hoge Raad kan en mag als rechtsprekende macht niet op de stoel van de wetgever gaan zitten.](#)

De uitleg van de Hoge Raad laat zien dat er spanning kan ontstaan tussen de vrijheid van onderwijs (de keuze van ouders voor onderwijs dat past bij hun levensovertuiging) en het recht op onderwijs (de verplichting dat kinderen daadwerkelijk onderwijs krijgen). Dit raakt aan artikel 2 van het Eerste Protocol bij het EVRM en artikel 23 van de Grondwet. Deze vrijheid vormt de basis voor variatie binnen het Nederlands onderwijsstelsel: de Staat bepaalt niet wat mensen denken of geloven, maar laat ruimte voor verschillende vormen van opvoeding en onderwijs. Openbaar onderwijs is in beginsel levensbeschouwelijk neutraal vormgegeven; in plaats van het eerbiedigen en actief vormgeven van onderwijs (naar bedoeling van de wetgever), zou dit een stap betekenen naar het slechts respecteren van de levensbeschouwing; een veel passievere invulling van het recht van ouders.

NVvTO - al 25 jaar thuis in leren

De Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs (NVvTO) vertegenwoordigt circa 1.250 thuisonderwijsgezinnen, het merendeel van de groep maakt gebruik van de vrijstelling op grond van artikel 5 onder b Leerplichtwet. Sinds 2000 brengt de vereniging het onderwerp thuisonderwijs onder de aandacht van politiek en beleid. In verschillende parlementaire periodes is vastgesteld dat thuisonderwijs in de praktijk bestaat en dat een vorm van toezicht wenselijk is. De NVvTO pleit voor een volgende stap: een duidelijke wettelijke verankering die zowel de onderwijsvrijheid als de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van alle kinderen borgt.

Bredere gevolgen

Niet alleen aan toezicht op het recht op onderwijs schort het op dit moment. Ook het toetsen van het recht op vrijstelling op basis van artikel 5 onder b Leerplichtwet bleek al eerder lastig, zo niet onmogelijk. Eerder gaf het **Openbaar Ministerie** aan [terughoudend te willen zijn in het beoordelen van religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen \(wegens rechtsongelijkheid en -onzekerheid](#) en stopte om die redenen met de vervolging),³ terwijl de Onderwijsraad benadrukt dat een inhoudelijke toetsing daarvan [moeilijk te verenigen](#) is met de [levensbeschouwelijke neutraliteit van de overheid](#).⁴

De uitspraak van de Hoge Raad heeft daarmee bredere gevolgen. Voor de ouders die al jaren gebruik maken van de vrijstelling en [voor circa 2.500 kinderen die thuisonderwijs ontvangen, ontstaat mogelijk opnieuw rechtsonzekerheid](#). Dat onderstreept de noodzaak van een helder wettelijk kader.

Artikel 5 onder b Leerplichtwet: rechtsongelijkheid en -onzekerheid

Sinds begin deze eeuw wordt in de Tweede Kamer al gesproken over toezicht op thuisonderwijs, maar het onderwerp belandt steeds weer in de la en het debat heeft niet geleid tot wetgeving. In 2012 en opnieuw in 2025 heeft het Openbaar Ministerie gesignaleerd dat het juridisch onvoldoende houvast biedt voor handhaving en tot rechtsongelijkheid en onzekerheid voor thuisonderwijzers leidt.

Het OM worstelt, net als het veld, al jaren met deze problematiek en heeft dit reeds in 2012 ook al aangekaart: het is aan de wetgever om hier iets mee te doen en dit beter te regelen. [Daarbij verwijst het OM ook naar de Onderwijsraad en merkt op dat veruit de meeste jongeren die een vrijstelling hebben wel thuisonderwijs krijgen](#). Ook schrijft het OM dat het aantal thuiszitters jaarlijks oploopt en het strafrecht dat tij niet kan keren: het OM benadrukt dat het aan de wetgever is om hierin te voorzien; volgens het OM vraagt de huidige praktijk om een andere regeling. >>

³ Openbaar Ministerie, Vervolgging leerplichtzaken (artikel 5b), 2025 <<https://www.om.nl/actueel/nieuws/2025/04/07/vervolgging-leerplichtzaken-artikel-5b>>. In zaken waarbij niet is voldaan aan de wettelijke vereisten vervolgt het OM wel nog steeds.

⁴ Onderwijsraad, Advies Conceptwetsvoorstel onderwijs bij vrijstelling inschrijfplicht vanwege richtingbezwaren, 2021 <<https://www.onderwijsraad.nl/documenten/2021/01/29/vervang-end-onderwijs-richtingbezwaren>>, p. 16.

Thuisonderwijs bestaat in de praktijk, terwijl de wettelijke verankering achterblijft. Dat maakt duidelijk dat er behoefte is aan een juridisch kader dat niet alleen keuzevrijheid borgt, maar ook kwaliteit en toezicht op een passende manier organiseert. De Onderwijsraad wijst in hun advies op het belang van kwaliteitszorg die is afgestemd op de praktijk van thuisonderwijs. In de Kamerbrief van december 2025 werd de opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de mogelijkheid om thuisonderwijs een wettelijke grondslag te geven. Nu zowel het OM als de HR aan de noodrem hebben getrokken, [mag de wetgever het dossier niet nu weer in de lade laten belanden](#). Daarom vraagt de NVvTO om thuisonderwijs eindelijk de erkenning te geven die het verdient. Waardoor het onderwijssysteem effectiever kan functioneren en er voor meer kinderen in het recht op onderwijs kan worden voorzien.

Ieder kind recht op onderwijs

[Het recht op onderwijs van het kind verplicht de Staat om te waarborgen dat ieder kind onderwijs ontvangt binnen een effectief systeem](#). De Onderwijsraad wijst er ook op dat ook ouders al wettelijk verplicht zijn te zorgen voor het welzijn en de veiligheid van hun kind. Onderzoek in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) laat zien dat gezinnen met vrijstelling thuisonderwijs verzorgen en dat kinderen zich goed ontwikkelen en doorstromen naar vervolgonderwijs en samenleving. In veel gevallen sluiten zij succesvol aan bij staatsexamens en vervolgopleidingen.

Uit cijfers van Balans blijkt dat **circa 70.000 kinderen na schoolgang ongewild thuis zitten** en zo'n 280.000 kinderen verstoken zijn van volwaardig schoolonderwijs.⁵ [Dat laat zien dat het huidige systeem er niet in slaagt om voor alle kinderen \(passend\) onderwijs te waarborgen en het huidige onderwijssysteem niet effectief is](#).

Tegen deze achtergrond is het moeilijk te onderbouwen dat thuisonderwijs geen plaats heeft binnen het wettelijke kader. Ook internationaal wordt thuisonderwijs in veel landen wettelijk erkend en gereguleerd, met uiteenlopende toezichtmodellen. **Thuisonderwijs is bewezen effectief één-op-één onderwijs: een mooie kans om onderwijs vorm te geven voor kinderen die dat niet op school (kunnen) ontvangen.**

Naar leerrecht en maatwerk

Er ligt op dit moment een wetsvoorstel van D66: 'Verankering van het leerrecht'.⁶ Daarbij verschuift de focus van aanwezigheid op school naar het recht van het kind op ontwikkeling. Dat sluit aan bij een bredere ontwikkeling in het onderwijs waarin maatwerk steeds meer wordt erkend. In een pluriforme samenleving is ruimte nodig voor verschillende onderwijsvormen. Thuisonderwijs is daar een bestaande en volwaardige variant van, die vraagt om duidelijke wettelijke verankering.

De wetgever is aan zet

De NVvTO roept de wetgever op om thuisonderwijs wettelijk te erkennen en te voorzien van een passend en proportioneel toezichtkader dat aansluit bij de praktijk. [Daarmee wordt recht gedaan aan de vrijheid van ouders om onderwijs te kiezen dat past bij hun overtuiging en hun kind, én aan de verantwoordelijkheid van de Staat om de ontwikkeling van alle kinderen te waarborgen](#).

Wat is thuisonderwijs?

Thuisonderwijs is maatwerk en een effectieve onderwijsvorm: kinderen ontwikkelen zich cognitief en sociaal-emotioneel goed en stromen door naar staatsexamens, vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt. Onderzoek in binnen- en buitenland laat zien dat leerprestaties en sociale ontwikkeling op niveau of bovengemiddeld zijn. Internationaal wordt thuisonderwijs in veel landen wettelijk erkend en gereguleerd, met uiteenlopende toezichtmodellen.

Onderzoek in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) laat zien dat gezinnen met vrijstelling thuisonderwijs verzorgen en dat kinderen zich goed ontwikkelen en doorstromen naar vervolgonderwijs en samenleving. In veel gevallen sluiten zij succesvol aan bij staatsexamens en vervolgopleidingen.⁷

⁵ Balans, Thuiszitters tellen, 2024 <<https://balansdigitaal.nl/wp-content/uploads/2025/04/Thuiszitters-tellen-2.pdf>>.

⁶ Wetsvoorstel: Verankering van het leerrecht, D66, 2022 <<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?qry=wetsvoorstel%3A36257&cfg=wetsvoorstelDetails#wetgevingsproces>>.

⁷ H. Blok en S. Karsten (2008), Vervangend onderwijs aan kinderen van ouders met een richtingbezwaa, Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut en H. Blok, B. Triesscheijn en S. Karsten (2010), Vervangend onderwijs aan kinderen van ouders met een richtingbezwaa; aanvullend onderzoek. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

